

ACTUALITEITEN ZORGPLICHT

Over

Overkreditering

Kredietverlening en nudging

Nudging financieel recht

Beoordeling overkreditering

De beoordeling of sprake is van een verantwoord krediet is in feite een drietrapsraket.

1. De **eerste stap** is om te beoordelen of de consument op basis van zijn **inkomen** aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. Is dat niet het geval, dan volgt de tweede stap.
2. **Deze stap** bestaat uit de beoordeling of de consument over **andere middelen** (dan zijn inkomen) beschikt waarmee hij aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. Is dat niet het geval, dan kan een derde stap volgen.
3. **De derde stap** bestaat eruit dat indien de consument om aan zijn betalingsverplichtingen te voldoen **afhankelijk is** van de wijze waarop de (geleende) hypotheekgelden **worden aangewend**, de hypotheekaanbieder ook dient te onderzoeken of de consument deze gelden op een zodanig wijze aanwendt dat redelijkerwijs mag worden verwacht dat deze in staat is aan zijn betalingsverplichtingen te voldoen. Indien de hypotheekgelden worden aangewend ter belegging, dan **breidt de onderzoeksplicht van de hypotheekaanbieder zich uit tot die belegging** (zie ook Hof Amsterdam 6 oktober 2009, JOR 2009/298, m. nt. 't Hart en Hof Arnhem-Leeuwarden 29 december 2015, JOR 2015/67 m. nt. Alterna).

Gesteldheid

De rechtbank blijft van oordeel dat [eiseres] gezien haar opleidingsniveau en beroep (jurist) in ieder geval enige mate van eigen schuld heeft.

De verklaringen en rapporten die in het geding zijn gebracht en overige omstandigheden van het geval geven wel aanleiding om te oordelen dat de mate van eigen schuld geringer is dan in het geval van een **volledig gezond academisch geschoolde persoon**.

Uit de overgelegde verklaringen en rapporten komt het beeld naar voren van iemand die – in de woorden van de verzekeringsarts – af en toe ‘de kluts kwijt’ en ‘erg chaotisch’ was. **ABN AMRO was bekend met het feit dat [eiseres] een verkeersongeluk had gehad** en had er – mede gezien hetgeen de verzekeringsarts beschrijft over het optreden van [eiseres] – als adviseur rekening mee moeten houden dat zij **onder die omstandigheden mogelijk duidelijker advisering nodig had dan wanneer zij gezond was geweest**. Dit alles afwegende komt de rechtbank tot het oordeel dat de schade van [eiseres] in beduidend hogere mate het gevolg is van omstandigheden die aan ABN AMRO kunnen worden toegerekend dan aan omstandigheden die aan [eiseres] kunnen worden toegerekend.

Deskundigheid

[appellant sub 1] had een onderneming als **assurantietussenpersoon**. In dat kader verzorgde hij tevens aanvragen voor hypothecaire geldleningen. Hij beschikte over het diploma Assurantie-B en het certificaat Beleggen A. Volgens een door Amstelhuys overgelegd emailbericht van 12 december 2017 van de AFM werd [appellant sub 1] vanaf december 2007 als **beleidsbepaler** aangemerkt. Dit alles is evenwel onvoldoende om aan te nemen dat [appellant sub 1] eerder dan juni 2011 bekend is geworden met de zorgplicht van Amstelhuys om te waken voor overkreditering en de schending daarvan.

[appellant sub 1] heeft voldoende toegelicht dat hij **geen speciale kennis of opleiding** had op het gebied van hypothecaire leningen en dat hij hieromtrent ook niet adviseerde (hij bemiddelde enkel bij de aanvragen van hypothecaire leningen en dan alleen bij particulieren, niet bij ondernemers, zoals hijzelf) en dat hij in het hem door Amstelhuys ter beschikking gestelde computerprogramma voor het aanvragen van hypothecaire leningen van particulieren **slechts de inkomensgegevens invulde**, maar dat hij geen inzicht had in de verdere berekeningen.

Dat [appellant sub 1] , zoals Amstelhuys heeft betoogd, zichzelf en Hypolife op internet en in (lokale) kranten **afficheerde als deskundig** op het gebied van (verzekeringen en) hypotheek, maakt nog niet dat [appellant sub 1] beschikte over **de hier vereiste kennis van overkreditering en de schending** daarvan door Amstelhuys.

Brede schuldenaanpak

In deze brief wordt aangesloten bij de in dit rapport opgenomen omschrijving van risicovolle schulden: huishoudens met een risico op problematische schulden, afgemeten aan **vijf risico-indicatoren**:

1. **Meer dan drie soorten achterstallige rekeningen** hebben vanwege financiële redenen, en/of:
2. Een of meer **achterstallige rekeningen** hebben vanwege financiële redenen in de categorieën hypotheek, huur, elektriciteit, gas of water, ziektekostenverzekering, bij de afbetaling van leningen en afbetalingsregelingen, en/of:
3. De (totale) omvang van de achterstallige rekening(en) bedraagt meer dan **500 euro** en/of:
4. **Minstens vijf keer per jaar** rood staan voor een gemiddeld bedrag van **500 euro** en/of:
5. Een **creditcardschuld** hebben van meer dan 500 euro.

Consumptief krediet

De Minister heeft in zijn brief van 11 september 2018 de Tweede Kamer geïnformeerd dat **drie beleidsdoelstellingen** worden nagestreefd:

1. *“In de leenomgeving worden consumenten door aanbieders **niet gestuurd** in de richting van een hoger leenbedrag en/of een langere looptijd.*
2. *Lenen voor consumptieve uitgaven is niet iets vanzelfsprekends; **aanbieders zetten niet het beeld neer dat dit wel zo is.***
3. *De **leenomgeving** wordt door aanbieders zo ingericht dat consumenten zich realiseren dat ze een krediet afsluiten met terugbetalingsverplichting en (rente)kosten.”*

Staatsloterij

Hoge Raad (samenvatting oordeel Hof):

Naar Staatsloterij zelf ook heeft benadrukt, is het **meedoen aan de staatsloterij geen doordachte handeling en spelen irrationele gedachten, emoties en gewoonten** een belangrijke rol bij de beslissing om een staatslot te kopen. Inherent hieraan is dat de gemiddelde consument niet de precieze winkansen zal berekenen.

Bovendien kan de gemiddelde consument niet geacht worden tot het maken van een juiste kansberekening in staat te zijn. **Het gaat dus om het gevoel dat de potentiële deelnemer/de gemiddelde consument had over de winkans.** Dat gevoel is aanzienlijk positiever bij een loterij met 20 prijzen/winnaars uit 3 miljoen loten dan bij een loterij met 20 prijzen/winnaars uit 18-21 miljoen loten of, wat ongeveer hetzelfde is, 3 of 4 prijzen/winnaars uit 3 miljoen loten.

Hieraan doet niet af dat de winkansen in beide gevallen minuscuul zijn. De gemiddelde consument, die geen precieze kansberekening zal (kunnen) toepassen, zal zich namelijk niet realiseren hoe klein de kansen in werkelijkheid zijn. Het moet redelijkerwijs aannemelijk worden geacht dat de in rov. 4.6 bedoelde mededelingen van Staatsloterij van materieel belang waren voor de beslissing van de gemiddelde consument om al dan niet mee te doen aan de staatsloterij.

1. Het gebruik van standaardopties

Een standaardoptie, ook wel default-optie genoemd, is een keuze die van toepassing is tenzij actief gekozen wordt voor een alternatief (Johnson et al., 2012). Bij kredietverlening kan dit bijvoorbeeld het type krediet of het termijnbedrag zijn dat standaard wordt aangeboden. **Consumenten zijn gevoelig voor opties die worden gepresenteerd als de standaard en wijken hier vaak niet van af** (Kahneman, 2003). Dit kan komen door inertie of omdat ze de standaardopties percipiëren als een impliciete aanbeveling (Soll et al., 2014; Smith et al., 2009).

2. Het gebruik van ankers

Consumenten gebruiken elementen uit de context als referentiepunt bij hun beslissing terwijl die niet altijd relevant zijn en zelfs mogelijk suboptimale keuzes kunnen veroorzaken. Dit fenomeen staat in de gedragswetenschappen bekend als ‘anchoring’. Door marktpartijen wordt geregeld gebruik gemaakt van vooraf ingevulde bedragen, bijvoorbeeld in een tool op de website in de vorm van een schaal met een schuifje. Dergelijke informatie kan als referentiepunt (anker) dienen. Bijvoorbeeld in tools waarmee de consument een leenbedrag of termijnbedrag kan instellen. Uit wetenschappelijke onderzoek en eigen onderzoek van de AFM (ongepubliceerd) **blijkt bijvoorbeeld dat consumenten geneigd zijn om meer geld te lenen als er een hoog anker wordt gepresenteerd**. Ook de lengte van de gehanteerde schaal en de ‘stapjes’ die genomen kunnen worden op die schaal, kunnen van invloed zijn op de keuze die consumenten maken.

Handelingsperspectief

Concrete voorbeelden van voorschriften die in de wet pensioencommunicatie zijn opgenomen om deze doelstellingen te bereiken, hebben betrekking op het bevorderen van inzicht en keuzemogelijkheden van een pensioenregeling en in de gevolgen van belangrijke levensgebeurtenissen. Voor wat betreft het geven van inzicht in koopkracht en risico's geldt dat de doelstelling van de wetgever is om pensioenrisico's persoonlijk te maken:

“Scenario's van het te bereiken pensioen kunnen helpen om de risico's inzichtelijk en persoonlijk relevant te maken. [Via drie bedragen, gebaseerd op een optimistisch, verwacht een pessimistisch scenario] krijgen deelnemers op het uitgebreide pensioenregister inzicht in de koopkracht en de risico's van hun toekomstig pensioeninkomen. Deze bedragen zijn netto afgeronde bedragen die indicatief zijn. Een uniforme rekenmeter om tot deze scenario's te komen wordt vastgelegd in lagere regelgeving.